СХВАЛЕНО
Педагогічною радою
протокол № 12
від 31.08.2026 року

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказом директора
від 31. 08.2026 року № 35

_____ Оксана КОВАЛЬЧУК

ОПОРНИЙ ЗАКЛАД «ТУРІЙСЬКИЙ ЛІЦЕЙ»
ТУРІЙСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
КОВЕЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з української мови
(4 год/тиждень)
для 5 класу (адаптаційний цикл базової середньої освіти)
на **2026/2027** навчальний рік
Розроблено на основі модельної навчальної програми
«Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти
(автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.)
Зміст навчальної програми забезпечує підручник «Українська мова. 5 клас»
(авт. О.В. Заболотний, В. В. Заболотний. К.: «Генеза», 2022)

Учителі: Людмила МАХОВСЬКА, Наталія КАРПУК

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний предмет «Українська мова» забезпечує реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання мовно-літературної галузі.

Метою навчання української мови в школі є формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатої мовної особистості.

Завдання навчального предмета: навчити вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови; виховати свідоме прагнення до вивчення української мови; сформувати духовний світ учнів, цілісні світоглядні уявлення, загальнолюдські ціннісні орієнтири; розвинути мислення, пам'ять, творчі здібності, естетичні почуття, самоповагу та впевненість у собі. Знання мають стати інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного становлення та облаштування свого життя.

Цю навчальну програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, вона відповідає меті й ідейним засадам цього документа та реалізує результати, окреслені в ньому. Враховано положення Типової освітньої програми для 5–9 класів, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235, а також Робочий навчальний план _____ закладу загальної середньої освіти. **Програму створено на основі модельної навчальної програми «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795).**

Ця навчальна програма:

ґрунтується на засадах цінностей українського народу, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного, інтегративного підходів;

передбачає реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання в мовно-літературній освітній галузі;

враховує наступність між циклами навчання;

орієнтується на компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі.

У програмі визначено:

очікувані результати навчання учнів	зміст навчального предмета	види навчальної діяльності учнів

Очікувані результати навчання учнів – це результати, яких потрібно досягти на певному етапі освітнього процесу. Вони співвідносяться з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом. Орієнтовна послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів забезпечується структуруванням змісту навчального предмета з використанням розділів, тем / тематик.

Пропонований **зміст** окреслює рекомендований обсяг навчального матеріалу, що має бути опанований учнями за певний період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів.

Серед наведених у програмі **видів навчальної діяльності** учитель може обирати ті, які вважає найбільш актуальними й корисними, до того ж він може змінювати теми висловлень. Для зручності виокремлено види діяльності, які мають здійснюватися на традиційних уроках розвитку мовлення.

Сформульовані в кожному розділі та підрозділі **ціннісні орієнтири**, не обмежуючи академічної свободи вчителя, мають на меті допомогти йому вибрати тематику творчих робіт і дидактичного матеріалу, урізноманітнити й структурувати навчальну діяльність, сформувати в учнів компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві. Наведені переліки можна доповнювати та скорочувати.

На формування ціннісних ставлень і суджень, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством, зорієнтована Концепція Нової української школи, де в розділі «Виховання на цінностях» зазначено, що «найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє і не поділяє загальнолюдських цінностей».

Виховання на цінностях є ключовим у педагогічних працях Василя Сухомлинського, який наголошував: «Людину треба вчити, що вона живе не в пустелі, а серед людей. Кожен твій крок урешті-решт позначається на твоєму ближньому, тому що ідеш ти кудись і з якоюсь метою; кожне твоє слово в душі іншого відгукнеться, але як воно відгукнеться – залежить від тебе. Уже те, що ти дивишся на навколишній світ і бачиш його, таїть у собі добро і зло; усе залежить від того, що і як ти бачиш».

Категорія «ціннісні орієнтири особистості» містить у собі три компоненти: пізнавальний – усвідомлення сутності явища, його якостей, властивостей; емоційний – переживання цінності явища; мотиваційний – готовність діяти відповідно до усвідомленої цінності в ситуації вибору.

Українська мова включає багатовекторні впливи на свідомість і підсвідомість особистості, її емоційно-почуттєву сферу, художньо-образне мислення і творчі здібності. Знання української мови стимулює особистість до естетичного самовираження, активної участі в різних формах життя суспільства. Мова дає особистості можливість осягнути мікро- й макросвіт, самоствердитись, вона є однією з ознак національної приналежності, громадянства.

Нова школа плекає українську ідентичність. На уроках української мови потрібно формувати риси громадянина України, виховувати любов до Батьківщини, природи, пам'яток старовини, плекати загальнолюдські моральні якості, утверджувати гуманістичну мораль як базову основу громадянського суспільства.

Мова стає зрозумілішою і швидше засвоюється дітьми, коли в основу її вивчення покласти принцип народності. Цей принцип допомагає прищепити любов до мови, слова через використання всіх видів і жанрів народної творчості, засвоєння учнями народного мовленнєвого етикету.

Важливу роль відіграють прислів'я та приказки, які є окрасою народної дидактики, допомагають зробити урок емоційно насиченим, а учням – розвивати свою думку, уявлення, формувати усне мовлення.

Серед культурологічних тем особливої ваги набувають ті, що вчать пізнавати світ, його духовні й моральні цінності, усвідомлювати роль рідної мови в розвитку й самовдосконаленні кожного учня.

Визначені ціннісні орієнтири сприяють входженню особистості в соціум, пізнанню мовної картини світу, засвоєнню соціокультурних відомостей.

Урок української мови на сучасному етапі повинен мати такі основні **особливості**:

- виховання мовної особистості, національно-свідомого громадянина України;
- реалізація комунікативно-діяльнісного, українознавчого, функціонально-стилістичного та інших аспектів навчання;
- розвиток пізнавальних і творчих здібностей особистості;
- мовленнєва спрямованість уроку, удосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності;
- здійснення морального, етичного та естетичного виховання, що передбачає особистісний підхід до навчання;
- посилення практичної спрямованості навчання;
- використання активних інноваційних форм, методів, прийомів навчання;
- інтегральність (реалізація внутрішньо- і міжпредметних зв'язків);
- оптимальність змісту уроку.

Для досягнення мети вивчення української мови важливо чергувати різні **методи та прийоми** психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів:

- заохочення;
- створення яскравих навчально-образних уявлень;
- навчально-пізнавальна гра;
- створення ситуації успіху;
- створення проблемної ситуації;
- поштовх до пошуку альтернативних рішень;
- виконання творчих завдань;
- кооперація учнів.

Ефективність освіти пов'язують із реалізацією **компетентнісного підходу**. Такий підхід передбачає зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення і розвиток умінь діяти, застосовувати досвід у конкретних умовах. Компетентності дають змогу усунути суперечності між засвоєними теоретичними відомостями та їх

використанням для розв’язання конкретних життєвих завдань: уміти розрізняти об’єкти, ознаки, властивості; аналізувати і пояснювати причини та наслідки подій, вчинків, явищ; створювати тексти, проєкти; висловлювати ставлення до подій, вчинків; брати участь у колективних справах, у розв’язанні навчальних завдань та ін.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

5-й клас

(140 год, 4 год на тиждень)

(10 год – резерв годин для використання на розсуд учителя.
Контрольні роботи проводяться за рахунок годин, указаних у таблиці)

Очікувані результати навчання	**К-ть год**	**Зміст навчального матеріалу 106 год**	**Вид навчальної діяльності учнів 22 год**	**К-ть год**
ВСТУП **Значення мови в житті людини й суспільства. Українська мова — державна мова України** Ціннісні орієнтири • Необхідність вільного володіння державною мовою. Усвідомлення мовних обов’язків громадянина держави. • Повага до історії та культурного надбання українського народу, розуміння ментальності народу. • Усвідомлення потреби в спілкуванні, знанні правил спілкування та вмінні дотримуватися їх. • Прагнення етично взаємодіяти у віртуальному просторі. • Розпізнавання маніпулятивного спілкування та оцінювання його як небезпечного й небажаного. Необхідність протистояння маніпулятивним впливам.				
Учень / учениця: • розуміє та відтворює зміст почутого повідомлення, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого; • доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації;	**2**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Мова як основний засіб спілкування. Інші функції мови: формування думки, пізнавальна, об’єднувальна. • Мовні й немовні засоби спілкування, які люди використовують у повсякденному житті. • Значення української мови як державної в житті Української держави та її громадян. • Зміст статті 10 Конституції України.	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Міркування та відповіді на запитання за змістом висловлень відомих людей про значення мови в житті людини й суспільства (усно). • Записування речень, висловлень. • Колективне складання ланцюжка-продовження твердження *«Мова необхідна людям, щоб…»* (наприклад, спілкуватися, формувати думки, пізнавати світ, передавати досвід, об’єднуватися в спільноту). • Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. • Пояснення функцій мови та змісту статті 10 Конституції України.	

• використовує потрібні вербальні та невербальні засоби для збагачення міжособистісної комунікації позитивними емоціями, створення комфортної атмосфери спілкування, спонукання співрозмовників до певних дій; • читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання; • характеризує порушені в тексті проблеми; • знаходить у тексті відому і нову інформацію; • формулює тему та основну думку тексту; • виокремлює в тексті мікротеми; • формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті; • висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; • обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті;	**3**	**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ** 1. Чому українською мовою варто пишатися? 2. Чи можна без мови побудувати собор, подолати стихійне лихо чи провести Олімпійські ігри? 3. Як за допомогою мови людина пізнає світ? 4. Чому суспільству було б важко без мови? 5. Чому потрібно берегти українську мову? 6. Чи обов'язково знати мову того народу, серед якого живете? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Загальне уявлення про мовлення як діяльність. • Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), їхні особливості. • Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й писемне, монологічне й діалогічне. • Мета спілкування та адресат мовлення. • Основні правила спілкування: ввічливість, привітність, доброзичливість, уважність до співрозмовника, стриманість, тактовність *(практично)*.	• Порівняння мовних і немовних (звукові і світлові сигнали, символіка, дорожні знаки тощо) засобів спілкування, які люди використовують у повсякденному житті. • Формулювання правил спілкування на основі прочитаних крилатих висловів. • Колективне складання словника найпоширеніших етикетних формул (привітання, прощання, вибачення, висловлення вдячності та ін.). • Складання висловлення з урахуванням ситуації спілкування за ілюстрацією (або коміксом). • Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з неврахуванням умов спілкування. • Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Виконання проєкту (участь у теле- чи радіопередачі, інтерв'ю про значення української мови в житті нашого народу). **Уроки розвитку мовлення** 1. Складання та розігрування діалогів, зокрема: - в онлайн-середовищі відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів із використанням етикетних формул; - телефонних розмов, що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам; - за ілюстрацією (або коміксом). 2. Читання мовчки тексту, аналіз прочитаного, відповіді на запитання за змістом прочитаного та виконання тестових завдань.	**2** **1**

• складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними мовними нормами; • взаємодіє з іншими особами в цифровому середовищі, дбаючи про безпеку; • дотримується норм етикету під час онлайн-спілкування.				
ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ **Текст. Речення. Слово** <u>Ціннісні орієнтири</u> • Почуття любові до свого рідного краю. Гордість за свій народ. • Здатність протистояти виявам несправедливості, жорстокості. Неприйняття агресії.				
Учень / учениця: • вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) • вибірково переказує зміст почутого повідомлення • складає простий план почутого • передає з використання окремих способів і засобів візуалізації враження від почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) • визначає ключові слова в почутому повідомленні • визначає головну і другорядну інформацію у прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) • формулює тему та основну думку тексту • виокремлює в тексті мікротеми • розрізняє тексти різних стилів і типів	**4** **3**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Текст. Заголовок тексту. • Поділ тексту на речення. • Інтонація речень, різних за метою висловлювання. • Слово як компонент речення. • Лексичне значення слова. • Слово як частина мови. Роль слів різних частин мови. Граматичні форми слів різних частин мови (практично). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Текст. Змістова й композиційна єдність, зв'язність тексту. • Тема, основна думка тексту, мікротема, тематичне речення. • Простий план тексту. • Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка). • Ключові слова в тексті. • Усна й письмова форми тексту (висловлення).	**МОВНА ЛІНІЯ** • Тлумачення лексичного значення слова. • Добирання синонімів і антонімів. • Доповнення речень словами в правильних граматичних формах. • Обґрунтування ролі слів різних частин мови. • Визначення в слові орфограм, записування правильно слів з вивченими орфограмами. • Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних із неправильним уживанням слів. • Робота зі словниками та довідковими джерелами. Обмін враженнями щодо здобутої в них інформації. • Ігри зі словами (вікторини, кросворди, ребуси). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Аналіз та оцінювання прочитаного чи прослуханого тексту. • Добирання заголовка тексту. • Формулювання теми й основної думки тексту. • Визначення мікротем і тематичних речень. • Колективне складання простого плану прослуханого або прочитаного тексту. • Визначення ключових слів у тексті. • Аналіз будови тексту, виділення зачину, основної частини та кінцівки.	**2**

• переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання • складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними лексичними, граматичними, орфографічними нормами • виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, слово, форми слова) • порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками • вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть • урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами.		• Типи мовлення: розповідь, опис, роздум. • Особливості будови опису предмета.	• Редагування речень, у яких допущено помилки у слововживанні. • Складання висловлення за поданими чи дібраними самостійно опорними словами. • Складання висловлення за коміксом (малюнком). • Усний опис малюнка, за допомогою якого можна проілюструвати прочитаний текст. • Мовленнєвий експеримент (наприклад, заміна іменників займенниками для уникнення небажаного повтору слів). • Складання висловлення з особовими займенниками з урахуванням змісту. • Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Зіставлення прочитаного із зображеним на малюнку (зокрема передавання емоцій людини в тексті та на малюнку). • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. **Урок розвитку мовлення** Усний вибірковий переказ художнього тексту, що містить опис предмета, за колективно складеним простим планом. Редагування переказу.	**1**
ЛЕКСИКОЛОГІЯ **Групи слів за значенням** <u>Ціннісні орієнтири</u> • Готовність удосконалювати власне мовлення, зокрема збагачувати словниковий запас. • Повага до національних символів. • Готовність до налагодження контактів з іншими особами з використанням різноманітних мовних засобів та з дотриманням норм мовленнєвого етикету. • Здатність перетворювальної діяльності з внесенням елементів краси в усі сфери життя людини. • Усвідомлення себе як невід'ємної частини природи, взаємозалежності людини та природи. • Прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного розвитку.				
Учень / учениця: • самостійно складає простий план почутого; • дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів;	**10+1 на повтор.**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Лексичне значення слова. • Однозначні й багатозначні слова (повторення).	**МОВНА ЛІНІЯ** • Тлумачення лексичного значення слова. Зіставлення лексичного та граматичного значення слова. • Лінгвістичне мінідослідження.	

• читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання; • формулює тему та основну думку тексту; • розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них • висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; • використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові/медіатекстові джерела інформації; • переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання; • складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними лексичними нормами; • добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; • створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах; • знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень;		• Використання багатозначних слів у прямому й переносному значеннях (повторення). Роль слів у переносному значенні в художньому стилі мовлення. • Синоніми (повторення і поглиблення). Синонімічний ряд. Роль синонімів у мовленні. Використання синонімів як засобу зв'язку речень у тексті та для уникнення невиправданих повторів слів. • Антоніми (повторення і поглиблення). Роль антонімів у мовленні. Антоніми в прислів'ях і приказках. • Омоніми (повторення і поглиблення). Розрізнення омонімів і багатозначних слів. • Пароніми. • Лексична помилка (практично). • Тлумачний словник, словники антонімів, синонімів, омонімів, паронімів (практично). **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ** 1. Чи може слово збагатитися новим лексичним значенням? Якщо так, то коли це відбувається? 2. З якою метою укладають словники? 3. Як виникають переносні значення слів? 4. Чим омоніми відрізняються від багатозначних слів?	• Тлумачення лексичних значень багатозначних слів, омонімів і паронімів з урахуванням контексту. • Добирання синонімів, антонімів. • Доповнення речень словами з урахуванням контексту. • Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних із неправильним уживанням слів. • Робота зі словниками та іншими джерелами інформації. Обмін враженнями щодо здобутої в них інформації. • Ігри зі словами (вікторини; наприклад, відгадування за лексичним значенням, добирання синонімів, антонімів тощо). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Аудіювання і читання тексту, у якому використано слова, ужиті в переносному значенні. • Аналіз, оцінювання, інтерпретація тексту. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Порівнювання текстів щодо наявності в них багатозначних слів, синонімії, антонімії. • Редагування речень і текстів (зокрема оголошень), у яких допущено лексичні помилки, з коментуванням • Складання речень з опорними словами та певного змісту. • Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов'язаних з мовними явищами. • Складання і розігрування діалогу-розпитування про корисність різних видів спорту (правила користування смартфоном та ін.) з використанням синонімів, антонімів. • Складання і розігрування діалогу етикетного характеру з використанням синонімічних етикетних формул вітання, прохання, вдячності (у музеї, бібліотеці, магазині, спортзалі та ін.) з урахуванням віку та статусу співрозмовника. • Складання діалогу про погоду з використанням запропонованих або дібраних самостійно антонімів.	

• пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; • виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (слова, речення, тексти); • вирізняє лексичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть; • порівнює тексти щодо наявності в них багатозначних слів, синонімії, антонімії; • творчо використовує лексичні засоби, обираючи доречні нестандартні рішення; • урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами.	**4**	5.Чи може слово вилікувати людину? А поранити? 6. У чому сила слова? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Особливості будови опису тварини.	• Робота з деформованим текстом (заміна повторюваних слів синонімами, використання синонімів як засобу зв'язку речень у тексті). • Складання опису природи з використанням слів у переносному значенні, а також епітетів і порівняння. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Підготовка аудіо- чи відеорекомендацій (постер, слайди, відеоролик) для соцмереж про поширені лексичні помилки. • Виконання проєкту (наприклад, складання рекламного тексту з метою спонукати правильно добирати слова, урізноманітнювати своє мовлення тощо). **Уроки розвитку мовлення** 1. Докладний усний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису тварини, що містить синоніми та антоніми (за колективно складеним простим планом). 2. Докладний письмовий переказ тексту розповідного характеру з елементами опису предмета (або тварини), що містить синоніми та антоніми (за самостійно складеним простим планом). Редагування переказу. 3. Аналіз письмового переказу.	**1** **2** **1**
БУДОВА СЛОВА. ОРФОГРАФІЯ <u>Ціннісні орієнтири</u> • Повага до історико-культурного надбання і традицій українського народу. • Усвідомлення важливості активного, здорового способу життя. • Потреба в спілкуванні з мистецтвом. • Відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї, спонукати до цього інших людей.				
Учень / учениця: • дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів; • знаходить у тексті відому і нову інформацію; • розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них;	**10+1 на повтор.**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Основа слова й закінчення. Незмінні й змінні слова (повторення і поглиблення). • Корінь слова. Спільнокореневі слова та форми слова (повторення і поглиблення). Спільнокореневі слова як засіб зв'язку речень у тексті.	**МОВНА ЛІНІЯ** • Добирання спільнокореневих слів, слів з певними префіксами та суфіксами, слів за схемами. • Виділення у слові значущих частин. • Лінгвістичне мінідослідження (наприклад: *«Фемінітиви – це прекрасно», «Найуживаніші суфікси для творення фемінітивів»*). • Визначення в реченнях (текстах) і добирання слів, що містять антонімічні префікси.	

• обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті; • створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід ; • складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними словотвірними, орфографічними, стилістичними нормами; • створює невеликі типові повідомлення; • на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах; • знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень; • пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; • виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (частини слова, слова, форми слова) ; • порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками; • вирізняє окремі мовні явища (спільнокореневі слова тощо) у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть; • порівнює тексти щодо наявності в них спільнокореневих слів;	**5**	• Префікс і суфікс (повторення і поглиблення). Суфікси та префікси, які надають словам емоційного забарвлення та виразності. • Правопис значущих частин слова (повторення). • Написання префіксів пре-, при-, прі-. **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ** 1. Для чого словам закінчення? Чи всі слова його мають? 2. Для чого словам різні форми? 3. Чи може існувати слово без кореня? 4. Чим спільнокореневі слова відрізняються від форм слова? 5. Що спільного й відмінного між суфіксом і префіксом? Яка роль цих значущих частин слова? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Особливості твору-опису тварини (предмета).	• Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання значущих частин слова, записування правильно слів з вивченими орфограмами. • Складання «хмари слів» до теми «Правопис префіксів». • Робота зі словником. • Ігри зі словами (наприклад, добирання слів, відгадування тощо). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Аудіювання і читання текстів, що містять слова із суфіксами, які надають слову значень зменшуваності й пестливості. • Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту. • Порівнювання текстів щодо наявності в них спільнокореневих слів. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Редагування речень і текстів, що містять спільнокореневі слова й форми одного слова (з коментуванням). • Створення казки, текст якої містить слова, що надають слову значення збільшеності та згрубілості. • • Складання мікротексту зі словами, що мають суфікси та префікси, які надають їм емоційного забарвлення і виразності. • Складання усного висловлення, пов’язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов’язаних з мовними явищами. • Створення розповіді про відвідування зоопарку з використанням незмінних слів (назв тварин). • Складання речень- компліментів з використанням слів із префіксом *пре-* (наприклад, для привітання з днем народження). • Обмін думками на теми, пов’язані із ціннісними орієнтирами. • Усне повідомлення на лінгвістичну тему (наприклад, «Префікси- антоніми»).	

• урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами.			• Підготовка відеопам'ятки (постер, слайди, відеоролик) про написання префіксів. **Уроки розвитку мовлення** 1. Письмовий докладний переказ розповідного тексту художнього стилю. 1. Написання твору-опису тварини (або предмета) з використанням слів із суфіксами та префіксами, що надають тексту емоційного забарвлення й виразності (у художньому стилі). Редагування твору-опису. 2. Аналіз письмового твору-опису.	 **2** **2** **1**
ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ **Звуки мови і звуки мовлення. Позначення звуків мовлення на письмі. Склад. Наголос** <u>Ціннісні орієнтири</u> • Повага до культурних цінностей українського народу. • Усвідомлення себе як невід'ємної частини природи, взаємозалежності людини та природи. • Співпереживання, взаємоповага і взаємодопомога. • Відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї. • Здатність до конструктивної взаємодії дітей між собою та з дорослими.				
Учень / учениця: • вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення; • виявляє і відтворює прихований зміст повідомлення, розрізняючи невербальні засоби (інтонацію, силу голосу, логічні наголоси, темп, паузи, міміку, жести, пози), використані для передачі прихованого змісту; • визначає основну мету почутого; • аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом; • дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів; • розрізняє тексти різних стилів і типів;	**15+1повтор.**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Звуки мови і звуки мовлення. Відмінність їх від інших звуків, які створює людина (кашляння, свист), звуків природи, фізичних явищ тощо. • Голосні і приголосні звуки. • Приголосні тверді і м'які, дзвінкі і глухі, шиплячі (повторення). Напівпом'якшені (пом'якшені) приголосні. • Вимова звуків, які позначаємо буквами ґ і г. • Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт (абетка, азбука). Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв я, ю, є, ї та щ (повторення). • Склад.	**МОВНА ЛІНІЯ** • Записування слова фонетичною транскрипцією. • Визначення належності звуків до певної групи: голосних і приголосних, твердих і м'яких, дзвінких і глухих, шиплячих. • Фонетичний розбір слова. •Лінгвістичне мінідослідження. • Мовленнєвий експеримент (наприклад, зсув наголосу в слові). • Орфоепічний тренінг (удосконалення вимови звуків відповідно до правил орфоепії). • Визначення складів у слові. Перенесення слів із рядка в рядок. • Визначення наголосу в слові. • Використання логічного наголосу для виділення слів зі смисловим навантаженням. • Упорядкування за алфавітом прізвищ письменників (співаків, імен героїв улюблених мультфільмів та ін.). • Виправлення орфоепічних помилок.	

• висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; • записує власні міркування або інформацію з інших джерел; • створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; • знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень; • виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, склади слова, слова); • порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками; • вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть; • урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами.	**2**	• Основні правила переносу. • Наголос. Логічний наголос для виділення слів зі смисловим навантаженням. • Орфоепічний словник і словник наголосів. • Орфоепічна помилка (практично). **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ** 1. Чим звук відрізняється від букви? 2. Чому в українській мові звуків більше, ніж букв? 3. Навіщо потрібно знати алфавіт? 4. Чи є в алфавіті букви, без яких можна обійтися? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Особливості будови розповіді та елементарного роздуму.	• Складання електронної мапи (малюнка) звуків української мови. • Робота з орфоепічним словником і словником наголосів. • Ігри зі словами (вікторини). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Виразне читання текстів з дотриманням правил орфоепії. • Аналізування, оцінювання тексту. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного та почутого. • Виявлення та аналіз орфоепічних помилок (зокрема в наголошуванні слів, вимові шиплячих) у своєму мовленні та мовленні інших людей. • Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов'язаних з мовними явищами. • Складання та розігрування діалогів з використанням слів, у вимові яких часто трапляються помилки (черговий, новий, випадок, вимова, запитання, завдання, разом та ін.). • Запис аудіопривітання з дотриманням правил орфоепії. • Складання речень і мікротекстів, що містять слова, у вимові яких трапляються помилки. • Підготовка аудіоповідомлення для соцмереж про поширені помилки в наголошуванні слів. • Складання тексту, у якому всі слова починаються однаковою буквою. **Уроки розвитку мовлення** 1. Написання твору-розповіді на основі власного досвіду в художньому стилі (за планом). Редагування твору. 2. Аналіз твору-розповіді.	**1** **1**

ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ
Вимова голосних і приголосних звуків. Чергування звуків.
Правопис префіксів з- (зі-, с-), роз-, без-

Ціннісні орієнтири

• Краса, естетична довершеність української мови, зокрема її милозвучність і мелодійність. • Патріотизм, національна самосвідомість та ідентифікація. • Любов до культури свого народу, його традицій, звичаїв, обрядів. • Збереження та примноження родинних цінностей, забезпечення єдності поколінь. • Усвідомлення необхідності дотримуватися правил безпечної життєдіяльності.				
Учень / учениця: • визначає спільне і різне в повідомленнях інших осіб; • розпізнає наявні в почутому повідомленні факти, судження та аргументи; • дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів; • знаходить у тексті відому і нову інформацію; • розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; • записує власні міркування або інформацію з інших джерел; • створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; • складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними нормами; • добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; • знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень;	**11**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Вимова голосних звуків. Ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Позначення на письмі ненаголошених голосних [е], [и] в коренях слів (повторення і поглиблення). • Орфографічний словник. • Орфограма (практично). • Орфографічна помилка (практично). • Вимова приголосних звуків. • Уподібнення приголосних звуків. • Написання слів із сумнівними приголосними. • Вимова та правопис префіксів з- (зі-, с-), роз- (розі-), без-. • Спрощення в групах приголосних. • Найпоширеніші випадки чергування голосних звуків (практично): [о] – [а], [е] – [і], [е] – [и]; [о], [е] з [і]; [и] – [і] після [ж], [ч], [ш], [шч] та [г], [к], [х] у коренях слів. • Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків (практично): [г], [к], [х] – [ж], [ч], [ш] – [з′], [ц′], [с′]; [д] – [дж]; [зд] – [ждж].	**МОВНА ЛІНІЯ** • Записування слова фонетичною транскрипцією. • Розпізнавання в словах явищ уподібнення звуків, спрощення, чергування звуків. • Лінгвістичне мінідослідження. • Добирання слів з уподібненням звуків, спрощенням, чергуванням звуків. • Орфоепічний тренінг (удосконалення вимови звуків відповідно до правил орфоепії). • Читання слів уголос із дотриманням норм орфоепії. • Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. • Вибір прийменника, сполучника з дотриманням правил милозвучності. • Виявлення і виправлення орфоепічних помилок (з коментуванням і без). • Розв’язання ситуаційних завдань, пов’язаних з уживанням слів. • Робота з орфографічним словником. • Ігри зі словами (вікторини). **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Виразне читання текстів уголос із дотриманням правил орфоепії. • Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Виявлення та аналіз орфоепічних помилок (зокрема у вимові дзвінких) у своєму мовленні та мовленні інших людей. • Складання речень з опорними словами та певного змісту.	

• пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; • вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть; • порівнює тексти щодо наявності в них чергувань звуків, засобів милозвучності; • урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами.	**2**	• Основні випадки чергування [у] – [в], [і] – [й]; уживання прийменника з і його варіантів із, зі (зо) (правила милозвучності). **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ** 1. У чому полягає милозвучність української мови? 2. Як і коли орфографічний словник стає в пригоді? 3. Які українські слова «порушують» правила милозвучності? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Особливості складання есе.	• Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов'язаних з мовними явищами. • Складання висловлення про дружбу чи людські чесноти з використанням слів, у яких відбувається спрощення (наприклад, *щасливий, чесний, совісний, безкорисливий, заздрісний, улесливий*). • Складання усного повідомлення про рослини- символи українського народу з дотриманням правил уживання *у – в, і – й* (з обґрунтуванням свого вибору). • Укладання пам'ятки щодо дотримання найпоширеніших чергувань приголосних звуків. • Записування аудіоповідомлення для соцмереж зі зразками правильної вимови. • Виконання проєкту (наприклад, підготовка й проведення мовознавчої вікторини на тему *«Фонетика. Орфоепія» чи «Наголос у повсякденному житті»*). **Урок розвитку мовлення** Написання есе про красу й милозвучність української мови (про транспорт майбутнього, воду в природі тощо). Редагування есе.	**2**
ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ **Уживання м'якого знака. Апостроф. Сполучення букв *йо, ьо*. Подвоєння букв** <u>Ціннісні орієнтири</u> • Усвідомлення важливості української мови як основи духовної культури. • Активна життєва позиція щодо природоохоронної діяльності, оздоровлення довкілля. • Товариськість, дружба, співпереживання, толерантність, взаєморозуміння. • Усвідомлення важливості збереження здоров'я, зокрема правильного харчування.				
Учень / учениця: • вказує на конструктивні думки, критично і толерантно ставлячись до різних поглядів;	**12**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Позначення м'якості приголосних на письмі. Уживання м'якого знака (повторення і поглиблення).	**МОВНА ЛІНІЯ** • Записування слова фонетичною транскрипцією. • Визначення належності звуків до групи твердих чи м'яких. • Орфоепічний тренінг (удосконалення вимови звуків відповідно до правил орфоепії).	

• наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи типові мовленнєві конструкції, доречні цитати з тексту для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань; • розрізняє тексти різних стилів і типів; • переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання; • записує власні міркування або інформацію з інших джерел; • створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; • складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними нормами; • створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах; • знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень; • пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; • вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть;	**4**	• Сполучення букв йо, ьо. • Апостроф (повторення і поглиблення). • Подвоєння букв на позначення збігу однакових приголосних. • Подвоєння букв на позначення подовжених приголосних. **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ** 1. Для чого в українській мові використовують м'який знак і апостроф? 2. Чи тільки м'яким знаком позначають м'якість приголосних на письмі? 3. Чим збіг приголосних відрізняється від подовження приголосних? **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Особливості будови елементарного роздуму.	• Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. • Складання і проведення словникових диктантів. • Лінгвістичне мінідослідження. • Складання «хмари слів» на вивчену орфограму. • Підготовка відеопам'ятки (постер, слайди, відеоролик, схема) для соцмереж про вживання апострофа чи м'якого знака. • Робота з орфографічним словником. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Аналіз, оцінювання, тексту. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Проговорювання скоромовок. • Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов'язаних з мовними явищами. • Складання висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Виконання проєку (наприклад, складання коміксу, казки, плакату, розроблення макету вебсторінки, презентації тощо на тему, пов'язану з фонетикою, орфоепією, орфографією). **Уроки розвитку мовлення** 1. Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму (за планом). 2. Написання твору -роздум у на тему, пов'язану із життєвим досвідом учнів, у художньому стилі за колективно складеним планом. Редагування твору-роздуму . 3. Аналіз письмового твору-роздуму .	**1** **1** **1** **1**

• урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами.				
ВІДОМОСТІ ІЗ СИНТАКСИСУ ТА ПУНКТУАЦІЇ **Словосполучення і речення. Головні та другорядні члени речення** Ціннісні орієнтири • Почуття поваги до рідного краю, народу. Плекання українських національних цінностей. • Уміння налагоджувати контакти з іншими особами. Готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних проблем. • Потреба в спілкуванні з мистецтвом. • Любов до батьків. • Гідність, чесність, справедливість. • Усвідомлення себе як невід'ємної частини природи.				
Учень / учениця: • визначає ключові слова в почутому повідомленні; • доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації; • добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування; • дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів; • формулює тему та основну думку тексту; • розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; • визначає актуальність і несуперечливість тексту (наприклад, чи наведена інформація є правдивою, актуальною, не містить суперечностей) на основі	**13**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Словосполучення. Відмінність словосполучення від слова й речення. Головне й залежне слово в словосполученні. • Речення, його граматична основа (підмет і присудок). Речення з одним головним членом (загальне ознайомлення). • Види речень за метою висловлювання; за емоційним забарвленням: окличні і неокличні (повторення). • Пунктуаційна помилка та її умовне позначення (практично). • Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина. **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ** 1. Чи будь-які два слова утворюють словосполучення? 2. Навіщо потрібні розділові знаки в кінці речення?	**МОВНА ЛІНІЯ** • Визначення головного й залежного слова в словосполученні. • Складання словосполучень за схемами. • Конструювання словосполучень з поданих слів з використанням і без використання прийменників. • Виправлення типових (найбільш поширених) граматичних помилок у словосполученнях. • Групування словосполучень залежно від способу вираження головного слова. • Замінювання словосполучень синонімічними. • Розбір словосполучення як синтаксичної одиниці. • Визначення в реченні чи тексті вказаних синтаксичних одиниць. • Підкреслення членів речення. • Синтаксичний розбір речення. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування правильно речень із вивченими пунктограмами. • Лінгвістичне мінідослідження. • Відновлення прислів'їв, приказок з певної групи слів. • Виписування з довідникових джерел прислів'їв, приказок у формі спонукальних речень. • Визначення частин мови, якими виражено вказані члени речення.	

власного досвіду та досвіду інших осіб; • записує власні міркування або інформацію з інших джерел; • створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід • складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними • пунктуаційними нормами • добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення • висловлюється в захищеному цифровому середовищі щодо проблем, пов'язаних із власним життєвим досвідом, зокрема навчанням, читацькою практикою • знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень • пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил • аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу • виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (слова, словосполучення, речення, тексти) • порівнює та зіставляє мовні одиниці різних		3. Чому підмет і присудок названо головними членами речення, а інші – другорядними? 4. Який із членів речення, на вашу думку, є найголовнішим? Чи можемо ми обійтися хоча б без одного з них? 5. Чому підмет і присудок не можуть бути словосполученням?	• Поширення речень додатками, означеннями, обставинами. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Аналіз, оцінювання тексту, який містить вивчені синтаксичні одиниці. • Виразне читання речень відповідно до мети висловлення та інтонації. • Заміна словосполучень синонімічними з метою посилення виразності й образності тексту. • Складання речень указаного виду та з визначеними синтаксичними одиницями (зокрема за схемами). • Перебудова речень (наприклад, розповідних на спонукальні або питальні). • Складання висловлення з використанням опорних словосполучень (наприклад: *улюблені книжки, відповіді на запитання, запам'ятаю назавжди*). • Добирання ключових слів (словосполучень) для опису пам'ятки архітектури. • Складання у формі спонукальних речень порад, яких мають дотримуватися п'ятикласники, і розміщення цих порад у соцмережах. • Моделювання життєвих ситуацій із використанням прислів'їв. • Створення тексту інформації для шкільного вебсайту або шкільної електронної газети про кумедну поведінку ваших домашніх улюбленців з використанням різних за метою висловлення речень. • Складання розповіді з використанням різних видів речень за метою висловлювання *(орієнтовні теми: «Я – українець (українка)», «Ми відповідальні за майбутнє країни», «Ми – патріоти»)*. • Складання тексту вітальної листівки з використанням означень • Переказування тексту за виписаними словосполученнями. • Складання тексту (опису, роздуму) про природні явища з використанням епітетів.	

• рівнів за визначеними ознаками • вирізняє окремі синтаксичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть • порівнює тексти щодо наявності в них певних синтаксичних явищ.	**3**		• Складання діалогу-розпитування *«Як проїхати до центральної частини міста»* (з використанням реплік-речень, які містять обставини). • Складання висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією, з вибором синтаксичних одиниць (зокрема з метою уникнення конфліктних ситуацій). • Усне висловлення-роздум з використанням визначених синтаксичних одиниць (наприклад, *«Чому потрібно говорити правду?»*). **Уроки розвитку мовлення** 1. Написання твору-роздуму за колективно складеним планом у художньому стилі (орієнтовні теми: *«Чому потрібно берегти природу», «Що може зробити мене щасливим», «Чому необхідно знати історію свого народу»*). Редагування твору-роздуму. 2. Аналіз письмового твору-роздуму.	**2** **1**
ВІДОМОСТІ ІЗ СИНТАКСИСУ ТА ПУНКТУАЦІЇ **Речення з однорідними членами. Звертання. Вставні слова та сполучення слів. Складне речення. Пряма мова. Діалог** <u>Ціннісні орієнтири</u> • Культурне та історичне надбання України. • Право кожного мати й вільно висловлювати власну думку. • Делікатність, тактовність, уміння уникати конфліктів та домовлятися. • Здатність до конструктивної взаємодії учнів між собою. • Увага та повага до співрозмовника (адресата листа).				
Учень (учениця): • стисло переказує зміст почутого повідомлення, підпорядковуючи намір висловлення темі та основній думці; • перефразовує репліки в діалозі; • визначає ключові слова в почутому повідомленні ; • добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування;	**15+1повтор.**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Речення з однорідними членами (без сполучників і з найбільш уживаними сполучниками). Кома між однорідними членами речення. • Узагальнювальне слово в реченні з однорідними членами. Двокрапка перед однорідними членами речення після узагальнювального	**МОВНА ЛІНІЯ** • Визначення в реченні чи тексті вказаних синтаксичних одиниць. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування правильно речень із вивченими пунктограмами. • Підкреслення членів речення. • Синтаксичний розбір речення. • Лінгвістичне мінідослідження. • Замінювання вставних слів синонімічними. • Добирання сполучників для зв'язку частин складного речення.	

• дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів; • пояснює функції основних складників друкованого чи цифрового текстового джерела інформації (заголовка, змісту, анотації тощо), розрізняє складники структури тексту відповідно до його жанрово-родової належності та стильових особливостей; • використовує заголовок, зміст та анотацію для оптимізації роботи з текстом; • формулює тему та основну думку тексту; • розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; • проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті; • обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті; • визначає актуальність і несуперечливість тексту (наприклад, чи наведена інформація є правдивою, актуальною, не містить суперечностей) на основі власного досвіду та досвіду інших осіб; • переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання;		слова. Тире перед узагальнювальним словом. • Звертання. Непоширені і поширені звертання. Розділові знаки для виділення звертань (повторення). • Ознайомлення з найбільш уживаними вставними словами та сполученнями слів (практично). Виділення вставних слів на письмі комами. • Складні речення з безсполучниковим і сполучниковим зв'язком. Кома між частинами складного речення. • Пряма мова. Діалог. Розділові знаки для оформлення прямої мови (зокрема діалогу). **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ** 1. Чи може один розділовий знак змінити зміст речення? 2. Чи завжди перед сполучником і ставимо кому? А перед сполучником але? 3. Чому слова письменник і поет не можуть бути однорідними? 4. Чому звертання не є членом речення? 5. Чи варто уникати вживання вставних слів і звертань?	• Складання схеми речення з прямою мовою. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Читання та аудіювання діалогів, а також текстів, які містять визначені синтаксичні одиниці. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного. • Складання речень з указаними синтаксичними одиницями, зокрема за схемами. • Складання речень за картиною з використанням визначених синтаксичних одиниць. • Перебудовування речень (наприклад, складних на речення з прямою мовою). • Редагування речень, у яких допущено помилки у вживанні однорідних членів речення (з коментуванням). • Доповнення речень однорідними членами, звертанням чи вставним словом. • Складання текстів з указаними синтаксичними одиницями. • Складання тексту вітальної листівки з нагоди Дня матері, Дня Землі тощо з використанням звертань. • Складання тексту-відповіді відповідно до запропонованої ситуації з використанням вставних слів. • Складання діалогів відповідно до запропонованої ситуації чи за фото з використанням визначених синтаксичних одиниць. • Складання розповіді (легенди) про історію рідного міста (села) з використанням складних речень. • Складання розповіді *«Мудрі батькові поради» («Улюблені пісні моєї мами «Чого навчив мене мій тренер»)* з використанням речень, що містять пряму мову. • Інсценування байки, текст якої містить діалог. • Написання оповідання (казки) за поданим початком з використанням діалогу. • Стислий переказ змісту почутого повідомлення з підпорядковуванням наміру висловлення темі та основній думці. • Складання висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією, з вибором синтаксичних одиниць.	

• створює текст за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо); • записує власні міркування або інформацію з інших джерел; • створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; • складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними пунктуаційними нормами; • добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; • знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень; • пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; • аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу; • виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (слова, словосполучення, речення, тексти); • вирізняє окремі синтаксичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть; • порівнює тексти щодо наявності в них певних синтаксичних явищ;	**6**		• Створення тексту за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо). • Виконання проєкту (наприклад, складання плейлиста чи добірки пісень, у текстах яких є звертання або вставні слова; проведення гри «Найрозумніший»). **Уроки розвитку мовлення** 1. Письмовий докладний переказ тексту розповідного характеру з елементами роздуму, що містить однорідні члени речення. Редагування тексту. 2. Аналіз письмового переказу. 3. Лист до рідної людини з використанням звертань і вставних слів. Редагування тексту.	**2** **1** **1** **2**

• творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір.				
ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО В 5 КЛАСІ Ціннісні орієнтири • Повага до історії та культурного надбання українського народу, розуміння ментальності. • Взаємодопомога, повага до людей. • Позитивне світосприйняття.				
Учень / учениця: • визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в почутому повідомленні; • обґрунтовує достовірність, повноту інформації, у разі потреби звертаючись до відповідних джерел, доречно цитуючи окремі фрагменти почутого повідомлення; • формулює тему та основну думку тексту; • записує власні міркування або інформацію з інших джерел; • створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; • створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах; • порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, словосполучення, слово, звук) за визначеними ознаками	**9**	**МОВНА ЛІНІЯ** • Лексикологія. • Будова слова й орфографія. • Фонетика й графіка. Орфоепія та орфографія. • Синтаксис і пунктуація.	**МОВНА ЛІНІЯ** • Тлумачення лексичного значення ужитих у реченнях (текстах) слів. • Добирання синонімів, антонімів. • Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. • Доповнення речень словами з урахуванням контексту. • Виділення у слові значущих частин. Розбір слова за будовою. • Записування слова фонетичною транскрипцією. Фонетичний розбір слова • Розпізнавання в словах явищ уподібнення звуків, спрощення, чергування звуків. • Визначення членів речення. • Синтаксичний розбір речення. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування правильно речень з вивченими пунктограмами. • Розпізнавання в текстах слів з указаними орфограмами, фонетичними явищами, різних за будовою, а також синтаксичних одиниць. **МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** • Аналіз та оцінювання прочитаного чи прослуханого тексту. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Зіставлення прочитаного із зображеним на малюнку. • Складання речень вказаного виду чи з використанням визначених слів.	

вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть.	**1**		• Редагування речень, словосполучень, у яких допущено лексичні чи граматичні помилки (з коментуванням). • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Створення дописів - рекомендацій з культури мовлення для розміщення в соціальних мережах. • Складання текстів указаної тематики та з використанням визначених слів чи видів речень. **Уроки розвитку мовлення** 1. Усний переказ повідомлення ЗМІ з обґрунтуванням достовірності, повноти інформації (у разі потреби звертаючись до відповідних джерел, доречно цитуючи окремі фрагменти почутого повідомлення)	**1**
	2	**Підсумкові уроки.**		

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ

Наказ МОН № 289 від 01.04.2022 року

«Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти»

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводить заклад, є **формувальне, поточне та підсумкове**: ***тематичне, семестрове, річне***. За вибором закладу оцінювання можна здійснювати за системою оцінювання, визначеною законодавством, або за власною шкалою. За умови використання власної шкали заклад має визначити правила переведення загальної оцінки результатів навчання семестрового та річного оцінювання до системи, визначеної законодавством, для виставлення у Свідоцтві досягнень.

Семестрове та **підсумкове** (річне) оцінювання результатів навчання здійснюють за 12-бальною системою (шкалою), а його результати позначають цифрами від 1 до 12. За рішенням педагогічної ради (за потреби) заклад освіти може визначити адаптаційний період впродовж якого не здійснюється поточне та тематичне оцінювання.

Свідоцтво досягнень (Додаток 1) відображає результати навчальних досягнень учня/учениці 5-6 класу з переліку предметів та інтегрованих курсів, визначених освітньою програмою закладу освіти. Надана форма Свідоцтва досягнень є **орієнтовною**, перелік предметів та інтегрованих курсів визначається закладом освіти відповідно до затвердженої освітньої

програми. Перед друком Свідоцтва досягнень рекомендовано видалити зайві рядки або підкреслити назви курсів відповідно до освітньої програми закладу освіти.

Графа «Характеристика навчальної діяльності» сформована відповідно до переліку наскрізних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти. Зазначену графу заповнює класний керівник за результатами спостережень, проведених спільно з вчителями-предметниками, які працюють з класом. Спостереження проводять упродовж року за планом, визначеним закладом освіти. Рекомендовано позначати особливо виражені наскрізні вміння учня/учениці, зокрема, вияв інтересу до навчання, розуміння прочитаного, вміння висловлювати власну думку, критично та системно мислити, логічно обґрунтовувати власну позицію, діяти творчо, вияв ініціативи у процесі навчання, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими з метою заохочення подальшого розвитку відповідних умінь. Заповнення графи здійснюють шляхом виставлення відповідної позначки навпроти сформованого уміння. Педагогічні колективи можуть виробляти власні способи спостереження за розвитком наскрізних умінь і застосовувати у тому числі вербальні характеристики замість позначки. Заповнення цієї графи здійснють після завершення кожного навчального року або в разі зміни здобувачем освіти навчального закладу. Заповнення графи «Характеристика результатів навчання» здійснюють відповідно до переліку навчальних предметів, визначених затвердженою освітньою програмою закладу. Заповнюється з урахуванням фіксованих у класних журналах результатів досягнень учнів упродовж навчального року.

Рекомендується у класних журналах і в Свідоцтві перед виставленням підсумкової оцінки у відповідних графах результатів навчання зазначати першу літеру («В», «Д», «С», «П»), що відповідає назві рівня досягнень орієнтовних критеріїв оцінювання результатів навчання з предметів (Високий, Достатній, Середній, Початковий) або за допомогою виставлення відповідних балів.

Формувальне (*поточне формувальне*) оцінювання, окрім рівневого або бального можна здійснювати у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо). Основною ланкою в системі контролю у закладах загальної середньої освіти є поточний контроль, що проводять систематично з метою встановлення рівнів опанування навчального матеріалу та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання. Основна функція поточного контролю – навчальна. Запитання, завдання, тести, тощо спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою класу. Також звертаємо увагу на важливість урахування мотиваційно-стимулюючої функції поточного оцінювання.

Тематичне оцінювання пропонуємо здійснювати на основі поточного оцінювання із урахуванням проведених діагностичних (контрольних) робіт, або без проведення подібних робіт залежно від специфіки навчального предмета. Під час виставлення тематичного бала результати перевірки робочих зошитів, як правило, не враховують.

Семестрове оцінювання можна здійснювати за результатами контролю груп загальних результатів, відображених у Свідоцтві досягнень. Семестровий контроль проводять з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем, розділів і підтвердження результатів поточних оцінок, отриманих учнями раніше. Завдання для проведення семестрового контролю складають на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються вчителем з урахуванням рівня навченості учнів, що дає змогу реалізувати диференційований підхід до навчання. Звертаємо увагу, що Семестровий контроль може бути комплексним, проводитись у формі тестування тощо. Фіксація записів тематичного та семестрового оцінювання проводиться в окремій колонці без дати. Оцінка за семестр ставиться за результатами тематичного оцінювання та контролю груп загальних результатів.

Річне оцінювання здійснюємо на підставі загальної оцінки результатів навчання за І та ІІ семестри. Окремі види контрольних робіт, як правило, не проводять.

Якщо рівень результатів навчання учня (учениці) визначити неможливо з якихось причин, у класному журналі та свідоцтві досягнень, табелі навчальних досягнень роблять запис «не атестований(а) (н/а)».

Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами здійснюють відповідно до індивідуальної програми розвитку, що розробляється на основі висновку фахівців інклюзивно-ресурсного центру, де зазначено труднощі функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, що можуть впливати на ефективність застосування певних форм оцінювання. Добір форм оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами здійснюють індивідуально з обов'язковим урахуванням їх можливостей функціонування, життєдіяльності та здоров'я.

Додаток 1

_____

(назва закладу загальної середньої освіти)

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ

учня / учениці _____ класу

_____

(прізвище та ім'я учня / учениці)

_____ навчальний рік

Характеристика навчальної діяльності*	**Стан сформованості (сформовано/ формується)**
виявляє інтерес до навчання	

виявляє розуміння прочитаного	
висловлює власну думку	
критично та системно мислить	
логічно обґрунтовує власну позицію	
діє творчо	
виявляє ініціативу в процесі навчання	
конструктивно керує емоціями	
оцінює ризики	
самостійно приймає рішення	
розв’язує проблеми	
співпрацює з іншими	

Характеристика результатів навчальної діяльності

Навчальний предмет	**Результати навчання**	**Рівень досягнення результатів навчання**		
		I семестр	**II семестр**	**Рік**
Українська мова	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			

	Загальна оцінка результатів навчання**			

** У разі виставлення загальної підсумкової оцінки, після визначення рівня досягнень за кожною групою результатів, використовувати окремий рядок для виставлення загальної оцінки.

Додаток 2

Загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти

Рівні результатів навчання	**Бал**	**Загальна характеристика**
I. Початковий	1	Учень/учениця розрізняє об’єкти вивчення
	2	Учень/учениця відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення
	3	Учень/учениця відтворює частину навчального матеріалу; з допомогою вчителя виконує елементарні завдання
II. Середній	4	Учень/учениця з допомогою вчителя відтворює основний навчальний матеріал, повторює за зразком певну операцію, дію
	5	Учень/учениця відтворює основний навчальний матеріал, з помилками й неточностями дає визначення понять, формулює правило
	6	Учень/учениця виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу; відповідає правильно, але недостатньо осмислено; застосовує знання при виконанні завдань за зразком

III. Достатній	7	Учень/учениця правильно відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, наводить окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії
	8	Учень/учениця має достатні знання, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність; відповіді логічні, хоч і мають неточності
	9	Учень/учениця добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, аналізує й систематизує інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією
IV. Високий	10	Учень/учениця має повні, глибокі знання, використовує їх у практичній діяльності, робить висновки, узагальнення
	11	Учень/учениця має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, знаходить інформацію та аналізує її, ставить і розв’язує проблеми
	12	Учень/учениця має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійно аналізує, оцінює, узагальнює опанований матеріал, самостійно користується джерелами інформації, приймає обґрунтовані рішення

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. **Державний стандарт базової середньої освіти:**
   https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898

2. **Модельна навчальна програма:**
   https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Movno-literat.osv.hal/Ukr.mova.5-6-kl.Zabolotnyy.ta.in.14.07.21.pdf

3. **Підручник:**
   https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/5kl-vidbyr/%D0%97%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%9C%D0%BE%D0%B2_%D0%9F_5.%D0%A3%D0%BA%D1%80.pdf

4. **Оцінювання навчальних досягнень учнів:** https://osvita.ua/doc/files/news/861/86195/OCINYuVANNYa_OST818.pdf

5. **Типова освітня програма для 5 – 9 класів закладів загальної середньої освіти:** https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/602/fd3/0bc/602fd30bccb01131290234.pdf